

akár a Pukyé alatt. — De lehetlen, hogy elveszzen illy küldemény. Váltót küldött Puky és chargeálta levelét.

Tisztelettel stb.

T. LASZLO

44.

London, 1859 máj. 29.

KOSSUTH IHÁSZNAK OLASZORSZÁGBA JÖVETELÉNEK
FELTÉTELEIRŐL.

Sk. levél; O. L., N. M, Törzsanyag,

Kedves Barátom!

Nem érek reá Mednyánszky által írni sokat. Köszönöm leveleit. Kérem folytassa. Hogy sem huszár sem baka, az értem hogy nyugtalanná teszi — de azt mondom „nyugalom“: Nem a Legionarius-Condottieri szerep a mi ügyünk sarka. —

Bevégezvén agitatiomat itt, nagyon mennék Önökhöz. Nagyon — de titkon mint a tolvaj nem megyek, ettől tilt ügyünk érdeke. Három kell a menetelre: pénz, passus, meghívás a hatalmaktól. Kapjam ezt ma, holnap megyek.

Mindenesetre irok 's telegraphálok mert ügyünk kívánja, hogy egy kis lármával történjek a kiszállás — különben hiában proclamálunk, nem lesz sem baka, sem huszár.

Fontosnak tartanám, ha egyikök-másikok a főhadiszállásokon szétnézne, mint igazolja a tapasztalás az ujdonságokat 's ha egy 's más fontos szolgálatot tehetnének, bizony sokat használna ügyünknek.

Ujságokat küldtem Manchester, Bradford, Glasgowból. Nagyon szívesen tudakozódtak Ön felől.

Nóm, gyermekeim testvéries érzéssel köszöntik. Én ölelem változatlan meleg barátsággal.

KOSSUTH

Kiss Miklóst köszöntöm. Igyekeztek, hogy Gyuri és Laczi közöljék vele a levelet, mit ma írtam nekik. Vannak benne némely dolgok, miket Önöknek is jó volna tudni. De nincs időm írni.

45.

London, 1859 május 31.

KOSSUTH TELEKI LÁSZLÓNAK A MAGYAR RÉSZVÉTEL
FELTÉTELEIRŐL.

Tanárký másolata. O. L., N. M, Kossuth-ír.

Másol. No 2.

Teleki Lászlónak, Genuába

Kedves Barátom,

Tegnap (hétfőn) expediáltam Mednyánszki alezredes által hozzatok 1-ső számmal jelölt leveletem, melyben megírtam, minő alapon vélem a' haza érdekét szemem előtt tartva szabadnak, hogy Olaszthonba menjek.

Ma egészen váratlanul Perczel Móricz toppant be hozzám.

Váratlanul mondom, de félretéve ez alkalommal (ámbar nem lesz mindenkorra félre tehető) a' mit személyemet érdeklőleg közbejött csodáltságok iránt említett — minden a' mit közügyi tekintetben mondott, megerősített azon meggyőződésben, hogy azon út, melyet Mednyánszky által írott levelemben felvettem, 's neki szóval is lélkére kötöttem, az egyedüli melyet követnünk kell, melyet követnünk szabad, hacsak magunkat nevetségesen elmálasztani, hazánkat pedig végtelen szerencsétlenségbe sodorni nem akarjuk.

Nézetem ez: A' ki hazánkat puszta diversio végett vérbe fulasztani akarná, a nemzet átkát érdemlő áruló volna. — Nekünk francia sereg kell; nekünk az kell, hogy a' hatalmak magokat hazánk ügyével identificálják. — Egy puszta legionarius condottieri szerep mások javará, nem azon szerep, melyet mi elvállalhatunk, melyért csak egy csep magyar vért is ontanunk szabad.

Ezekben egyetértesz. — Aggódó lelkemnek nagy megnyugtására szolgál visszaemlékezni azon jellemedet hiven tükröző határozott nyilatkozatodra, melyet tőled Párisban hallottam.

Egyetértett Klapka is.

Ezen vezéreszme az én iránytűm. A' felé kell hajlitanunk minden lépést, kicsit mint nagyot. Ezért javasoltam a király által kibocsátandó decretumot. Ezért ragaszkodtam és ragaszkodom ahhoz, hogy proclamatiot csak akkor bocsássunk ki, ha a hatalmak meg egyeznek hogy azt mondhassuk: „szövetségeseink — velök kapcsolatban jertek a' haza megmentésének dicsőségében osztozni“ — ezért insistáltam és insistálok annak, hogy meghivassam, 's nyilvános megjelenésemmel a hatalmak magokat identificálják. Ezért kívántam még csak azt is, hogy tiszteink a főhadiszállásokra menjenek, miszerint a magyar egyenruhá nyíltan activitásban tűnjék fel.

Az impressió melyet minden genuai levél, akár kitől jött — Gyuritól mint másoktól — reám tön, olyan volt, hogy ösztönszerűleg éreztem, hogy Ti ottan „fausse position“-ban tartattok, 's aggódní kezdék, hogy ezzel a' titkos diplomatiának ('s közte alkalmasint a Downing Streetnek is) nagy köze van.

Ez veszélyes, ez aggasztó állapot. Az tellyességgel nem áll, hogy a hamis állás béketürelmes elfogadása, 's a csititgatás, a' kérlelés, a' kicsinyes hátratételek tűrése majd lassan lassan elébbre vezet, 's utunk nehézségeit kiegyengeti. Nem, — süllyeszt az; hátra lők — elmállaszt — végre ott találjuk magunkat hol a Lengyelek voltak a crimeai háború alatt, — s ellöketünk mint a nedvefacsalt citrom. Nagy befolyások állanak annak útjában, hogy a' hatalmak azzal mit a' diplomatia „forradalmi elemeknek“ nevez, magokat identificálják. Csak túlsúlyú érdekek vihetik reá, hogy tegyék. Ha megvan ez érdek, nem compromittálunk semmit, ha velünk identificálásnak szorosán insistálunk; ha nincs meg az érdek, vagy gyengébb mint az akadályozó ellentekintetek, a' nem insistálás által tért veszünk, magunkat compromittáljuk, hazánkat csalváarakozásokba korbácsol-

jük, kalandorokká válunk, 's magunk készítjük elé a percet, hol kisajtolva belőlünk minden kis avantaget — eldobjanak — 's hogy fogunk akkor állani a világ! a história előtt!

En belőlem már csavartatott ki egy kis avantage — nem is kelene kicsinek neveznem — értem az itteni agitatiót. — Nagy áldozat, — tudtam, hogy az lesz; de vigasztal az, hogy csak személyes lehet. Menjünk egy lépéssel tovább a' nélkül, hogy az ügyünkeli identificálást nyernénk viszonyzatul — hazánké lesz az áldozat, — 's ezt már nem szabad engednünk.

Nem győzők eléggé örvendezni, hogy ösztönöm ezeket sejteté. Innen Mednyánszky általi levelem.

'S ime 24 órával utánna jó Perczel. A' mit az ügyre nézve jelentett — ide jó ki:

A' Decretumot⁹³ még mindég nem adták ki. — de a' nélkül, hogy csak ezen biztosítást is megadnák, sürgetik, hogy mi invitáljuk az átjövetelet.

Tiszteinknek meg nem engedtetik a császári hadszállásokon lenni — a' magyar egyenruhát nem akarják ott láttatni.

Bethlennek ott hová küldetett fogadtatása visszariasztó.

Sem Te, sem más közülünk a Cs.-ral nem szállhatott.

A Piemonti kormány kitérőleg felelget, 's nehézségeket emleget.

A herceg maga akarná a' dolgot, de nincs semmi hatása, mert távol van, nem hathat a határozó gondolatra. Innen habozás, — iránytalanság — 's a' Roumán és Szláv elemekkel iniciatíva gondolatjairai vissza-visszatérés. — —

Barátom, ezek aggasztó dolgok! S im jó a telegramm, hogy Gar[ibal]di Tessinbe szorult. Hiszen, hinni akarom, hogy hamis hír — de ha mégis igaz volna, úgy elhagyatott; 's ez bizonyos jele volna, hogy a forradalmi elemek ecartirozását kivitte a' titkos diplomatia... s akkor? — jó éjszakát szegény magyar!

Mi mind ezekből a tanúság? Az édes barátom, hogy ha azon meghívást, melyet Mednyánszky általi levelemben irtam, nem adják, — nem csak nekem nem lehet oda mennem, hanem nektek is alkalmasint tanácsos lesz onnan eljöni.

En a' hatalmak' jó szándékát nem veszem kétségbe; de attól tartok, hogy a' küldiplomatia által utjukba gördített akadályoknak (hibásan) több fontosságot tulajdonítanak mint a haszonnak, melyet a mi ügyünk felkarolása ígér. Tévednek, — mert Anglia' kormányát éppen csak a' mi irántunki népsympathia által tarthatnánk sakkban. 'Soha azon osztrák seregek, melyek Bavárián által marschiroztak, Olaszthonba küldettek, úgy a' német neutralitás már meg van törve, 's a mi mellőztetésünk nem fogja a' velőki conflictust eltávoztatni.

Ha az általam kívánt meghívásra azt mondják: „még nincs ideje” — úgy hát minek oda csődíteni annyi tisztet? — 's mi minek költjük a pénzt hiában?

⁹³ A magyar légió felállításáról szóló, rég megígért, királyi dekrétumot.

En tegnap kaptam az ezer font Sterlinget magamnak kölcsönül, 's 200 fontot egyéb költségekre.

Az ezer fonthoz nem nyúlok még választokat nem veszem — 's ha rosszul üt ki a' válasz — levonva a meetingek költségeit — visszaküldöm, 's megírom M. országba a' dolgok balfordulatát, nehogy az illúsiók meggondolatlanságra vezessenek. Mert bajba semmi esetre nem engedem, nem engedhetem a' Nemzetet sodortatni.

A 200 fontból 100-at Vetternek adok, miután már fel van lár-mázva, hogy állását felmondta; ámbár ugyan nem tudom mit fog ott csinálni, ha még a sereghez sem eresztik. Azonban a' herczeg seregéhez tán csak csinálhattok utat neki — azt hiszem nem igen kaphatna ügyesebb embert maga mellé.

A megmaradt 100 fontból 50 fontot adjutánsomnak, Figyelmessy őrnagynak adok szenelési segítségül. Az utolsó 50 fontról még nem rendelkezem.

A' mint a dolgok állanak, még ha mennék is, azt tartom, nem kell kezdetben szaporítani a' személyzetet a' legszükségesebben felül; — azért orientálni kívánom magamat a' teendők eránt, 's még Tanárkyt is csak egy pár héttel későbbeni fogom magam után kéretni. Mindnyájunknak szemünk előtt kell a' gazdálkodást tartanunk, különben megsokallják a' látszatot nem mutató költségeket a' hatalmak.

Azt is kívánám tudni, valyon a Genuában lévő tiszték húznak-é gage-t vagy magukéból élnek? Ha így, hamar kifogyunk; ha pedig mi fizetjük, úgy bizony hamar kimerülünk a' forrásból, 's nem marad a' lényeges készületekre pénzünk — melyek közt egy bankjegy apparátus a' legszükségesebb, a' legnélkülözhetlenebb — pedig ez maga száz meg száz ezrekbe fog kerülni.

Hallom, hogy Klapka Toscanába ment. Ha eltalálok menni, alkalmasint a' mi működési helyünk sem maradhat soká Genua. Ott bizony nincs semmi teendőnk.

Ha visszajő Klapka légy szíves e' levelet vele közölni, 's ismét és ismét kérlek, találj módot a' Cs.-ral szállani; a herczeget pedig különösen cultiváld — mond neki, hogy ő benne bízunk ügyünkben — az ő bennei bizalomból hoztam meg a nagy személyes áldozatot, hogy magamat agitatióm hangulatával a' legnagyobb kellemetlenségeknek kitegyem. Használja fel befolyását annak kivitelére a' mi czélba vétetett, — különben nyomorúságos fiasco lesz az egész háborúból. Nagy dolgok nagy határozatokat kívánnak.

S most Isten áldjon. Vagyok és maradok stb. KOSSUTH

P. M. azt beszéli, hogy Gyuri Steinnek⁹⁵ írt 's invitálja. Ezt nem hihetem, nem hiszem. No csak ilyen emberek kellenének még. Kérdezd Türt, mutathat tőle egy szép levelet. — Már eddig is kell rósta a' főszálláson — különben hanyat-homlok rohanunk az 1849.-iki írtózatosságokba. Hát még Stein!!

⁹⁵ Stein Miksa br. (1810—1860) honvédezt, menekülése után Viddinben mohamedán hitre tért és a Ferhad pasa nevet vette fel. Az emigránsok árulónak tartották és nem érintkeztek vele.